

Fuglevennen

Din naturkontakt

Vår 2012

Linerla er her

Opplev rovfugltrekket over Falsterbo

Kongeørnene som fikk nye vingefjær

Når
rovfuglene
flyr
i flokk!

Den 11. oktober 2010 ble det talt rekordmange musvåk på trekk over Falsterbo. På det meste var det 3000 fugler i lufta samtidig! I denne "skruen" har fotografen fanget et par hundre stykker på bildet. Prøv å telle det nøyaktige antallet!

Foto: David Erterius.

Tomme forplasser og tidlig vår

Noen ganger er det opplagte årsaker til det man observerer. Andre ganger er årsakene slett ikke innlysende. Slik har det vært i vinter. Mange har sendt inn spørsmål om småfugl på forplassene, eller retttere sagt mangel på fugler. Tidlig på høsten kom de vanlige småfuglene på matvisitt. Kjøttmeis, blåmeis, grønnfink og pilfink – alle var de på plass. Men rundt juletider ble det mange steder plutselig tomt. Til tross for godt tilbud av ulike forsorger, så var det nesten ingen småfugler på besøk de kommende to månedene. Selv ikke da det ble kaldere med snøfall kom småfuglene. Men utover i mars virket det som om forplassbesøkene økte på igjen.

Det er normalt å tenke seg at fuglene har størst behov for å besøke en forplass når snø og kulde gjør det vanskelig for dem å finne mat ute i naturen. Når snøen smelter, vil en også forvente at mange fugler flyr bort. Hvordan skal en da forklare at fuglene oppfører seg helt motsatt, og uteblir når snøen og kulda kommer? Svaret er at vi rett og slett ikke vet! Her skjer det ting i naturen som det ikke er åpenbare årsaker til. Vi kan bare observere og undre oss, og håpe at fuglene viser bedre oppmøte neste vinter.

Foto: Eivind Sørnes

Den 21. mars observerte Eivind Sørnes hele 13 neslesommerfugler som sugde saft fra en ospestubbe i Sollø, Sarpsborg. Han klarte å fange 7 av dem på dette bildet.

Foto: Roar Solheim

Isfuglen overvintrer langs bekker og vassdrag. De to foregående vintrene tok nesten knekken på de få som fantes i Sør-Norge. Nå kommer den kanskje tilbake igjen.

I motsetning til de to foregående vintrene, har vinteren 2011-12 vært svært mild og kortvarig. På kysten av Sør-Norge har snødekket bare vart omkring fire uker. Den 28. februar ble det satt varmere rekord for måneden, med +16,9 grader ved en målestasjon nær Grimstad. Fire uker senere ble det nye varmere rekorder på samme målestasjon, med 20,2 grader den 22. mars, 21,4 grader 26. mars og 22,2 grader dagen etter! Allerede i februar ble de første sommerfuglene observert flyvende, og i mars var alle de tidlige artene i aktivitet mange steder i Sør-Norge.

Den milde vinteren vil helt klart bety noe for fuglene. Arter som overvintrer på grensen av det de kan tåle, har hatt veldig gunstige forhold. Gjerdesmett, rødstrupe, rugde, svarttrost, vintererle og isfugl er arter som har hatt to tøffe vintre på rad. Nå har de gjenlevende klart seg bra, og forhåpentligvis vil bestandene ta seg opp igjen.

Selv om det kan være forvirrende å ikke forstå hva som skjer i naturen, så er det de store variasjonene som gjør at det alltid er spennende å holde øye med naturen omkring oss. God vår!

Roar og Trond

Innhold

	side
Når rovfuglene flyr i flokk	2-3
Tomme forplasser og tidlig vår	4
Vipa - Årets Fugl 2012	5
Spørsmål og svar	6-7
Linerla er her	8-9
Opplev rovfuglene på høsttrekk over Falsterbo	10-13
Fuglevenner: Med hjerte for fuglene	14-15
Hagefugltellingen 2012	16-17
Kongeørnene som fikk nye vinger	18-19
Mine natursider	20-21

Fuglevennen

kommer ut med to nummer i året; ett om våren og ett om høsten. NOF-medlemskap med Fuglevennen koster kr 130,- pr. år. www.fuglevennen.no

Har du spørsmål, eller stoff til *Fuglevennen*, send dette til:

Norsk Ornitologisk Forening
Sandgata 30B, 7012 Trondheim
tlf.: 73 84 16 40
fax: 73 84 16 41
e-post: fuglevennen@birdlife.no

Redaksjonen i Fuglevennen:

- * Roar Solheim (ansvarlig redaktør)
Agder naturmuseum og botaniske hage
- * Trond Vidar Vedum
Høgskolen i Hedmark, avd. for lærerutdanning
- * Magne Myklebust
Norsk Ornitologisk Forening
- * Morten Ree
Norsk Ornitologisk Forening

Bildebearbeiding, layout og uttegning:
Roar Solheim.

Forside: Svarttrost. Foto: Terje Kolaas/
naturspesialisten.no.

Bakside: Spurvehauk i morgendemring
ved Falsterbo fyr. Foto: Roar Solheim.

Fuglevennen 2012 årg. 9 nr 1.
ISSN 1504-0623

Samarbeids- partnere

Agder Naturmuseum og
Botaniske Hage

– www.naturmuseum.no

Høgskolen i Hedmark

– www.hihm.no

Nettverk for miljølære

– www.miljolare.no

Gamle Fugle- vennen på nett!

Hvis du ikke har de tidligere utgavene av Fuglevennen, så kan du lese dem på nettet. Gå inn på nettsiden

Fuglevennen.no

så finner du Fuglevennen for årene 2004-2009.

Vipa - Årets Fugl 2012

Vipa er en fugl som mange kjenner og setter pris på. Derfor legger også mange merke til om vipene blir færre eller forsvinner. Akkurat det har Fuglevennen fått flere bekymringsmeldinger om i det siste. Folk ser at vipene blir borte fra områder hvor de tidligere var vanlige. Mange spør også om det er jordbruket som er skyld i tilbakegangen.

Vi vet ikke sikkert hvorfor vipa har gått jevnt tilbake i antall siden starten av 1970-tallet. Det er sannsynlig at endringer i jordbruket gir vipene færre gode hekke- og beitesteder. Vipene er tilpasset strandenger med kort vegetasjon, og når enger sås til med mer hurtigvoksende gress, forsvinner vipene. Nedgang i mengden

meitemark og andre småkryp kan også medvirke til vipas tilbakegang.

I 1994 valgte NOF vipa til *Årets Fugl* for første gang. Vipa er dermed den eneste arten som har blitt valgt to ganger. Det er det all grunn til, for vipa havnet på den norske rødlista som *Nær Truet* i 2006. Der befinner den seg fortsatt, så det er viktig på ny å kartlegge hva som skjer med vipene i Norge.

Du kan hjelpe til med viktig kunnskap om vipa. Følg med på informasjon på hjemmesidene til NOF: www.birdlife.no. Du kan også sende en forespørsel til Peter Sjolte Ranke ved NOF-kontoret: peter@birdlife.no.

Foto: Rør Solheim.

Hvilke uglearter trekker?

Jeg lurer på hvilke uglearter som trekker? Jeg vil også gjerne vite hvilke uglearter det er mest av på Sørlandet?

Sandra Flørenes

Jordugle og hornugle er de to typiske trekkefuglene blant uglene. Disse flyr sørover for å komme unna snødekt mark. Mens jordugla trekker til middelhavsområdet, flyr hornuglene til Nord-Europa. Ellers

”trekker” mange av de andre også, men det er mer næringsvandring øst-vest. Snøugle, lappugle, haukugle, perleugle og delvis også spurveugle foretar slike forflytninger.

På Sørlandet dominerer kattugle i de ytre delene. Hornugle bekker i gode gnagerår, jordugle kan bekke langs kysten og i fjellet, spurveugle og perleugle kan forekomme i barskogen, og hubro bekker fåtallig og spredt.

Jordugla har veldig lange vinger, og de egner seg godt for å trekke langt. Også hornugla, som trekker, har lange vinger.

Foto: Roar Solheim.

Kan små fugler som granmeis skade nebbet sitt på solsikkefrø?

Hei,
Jeg hørte i radio at granmeisen kan skade nebbet sitt dersom den ble foret med solsikkefrø. Dette fordi den legger frøet mot en gren og hakker løs innmaten. Dette har jeg hørt mange ganger på hytta, men var ikke klar over at den kunne ta skade av det. Spørsmålet er om granmeisen kan få så alvorlige skader at den ikke kan få i seg mat? Kan en eventuell skade reparere seg selv etter en tid? Dette er min favorittfugl, så har dere forslag til noe annet jeg kan friste den med på foringsplassen, så er det fint. Den tar jo gjerne maten rett fra hånden, og jeg syntes den er en tøffing.

Per Bråthen

Dette har jeg svært liten tro på. For det første av egen erfaring med granmeis som spiser mengder av solsikkefrø i fjellskogsområder. Dernest tror jeg ingen viltlevende fugler bruker nebbet sitt av fri vilje slik at de ødelegger det. Dersom de ikke får opp et frø med nebbet, gir fuglene opp. Granmeisen er også glad i fett og talg, og nyretalg fra sau er en flott matrett til denne fuglen. Meiseboller og knuste jordnøtter er også veldig ettertraktet.

Hvilke typer fett egner seg best som fuglemat?

Nå har jeg hørt et par ganger (blant annet i programmet *Ut i naturen*), at fuglene ikke vil ha *Delfiafett*, men bare spiser *Flott matfett*. Dette skjønner jeg ikke noe av. Jeg har laget min egen blanding i fire vintre, etter oppskrift i *Fuglevennen*, bestående av begge typer fett. Begge deler går ned på høykant i et mye større tempo enn meisebollene jeg kjøper. Så jeg lurer på om noen vet noe mer om dette.

Oyvind Langaas

*Dette er en interessant problemstilling. Jeg har alltid oppfattet at begge matfettutgavene ble spist av fugler. Men det KAN være lokale variasjoner i hva fuglene spiser. Hos meg har fuglene i vinter vært svært uinteresserte i solsikkefrø, enda frøene har vært av god kvalitet. Her må en nok bare eksperimentere, og merke seg om det finnes forskjeller på disse fettmerkene. Alle som har erfaringer bes rapportere resultatene til *Fuglevennen*, for dette er interessant.*

Foto: Roar Solheim.

Granmeisen ser ikke ut til å ha problemer med å spise solsikkefrø. Den tar også gjerne fett, som talg fra sau, svinespek, kokosfett og fett i meiseboller.

Hvorfor har sothøna så store føtter?

Hei!

Kan du fortelle meg hvorfor sothøna har så store føtter? Har de noen misjon?

Hilsen Anita Elfstrand

Sothønene har et levevis som er en mellomting mellom en vadefugl og en svømmefugl. De går mye på land i takrørskog, men svømmer også på vannet. De har utviklet føtter som også er en mellomting - frilagte tær med hudlapper (svømmelapper) på sidene. Kanskje for å få større areal med slik svømmehud, har tærne blitt ekstra lange. Føttene gir sothøna bedre svømmeevne enn en vadefugl, og bedre evne til å gå og løpe på land enn en svømmefugl som en and - altså en god tilpasning til et liv langs vannkanten.

Foto: Anita Elfstrand.

Sothøna går og løper raskt og lett, selv om den svømmer og dykker som en and. Lappeføttene gir den begge muligheter.

Foto: Roar Solheim.

Dør trostene hvis de spiser barlindbær?

Jeg stusser over at trost ikke ”vet” at barlindbær er giftige. Er det slik at bær som kan være giftige for mennesker, ikke nødvendigvis er det for fugler? Må jeg regne med at en del troster ligger døde omkring fordi de lot seg friste av de store, røde bærene?

Grete Svindland

Du er inne på riktig svar her. Fugler og pattedyr har en del ulikheter i fordøyelse og enzymbiologi, som gjør at fugler kan spise en del bær som er giftige for oss pattedyr. Barlindbær er en av disse. Det samme gjelder bær av tysbast, som fugl kan spise, men ikke vi. Generelt er rødfargede bær og frukter utviklet som lokkemat for at nettopp fugler skal spise dem, og spre frø-

Foto: Roar Solheim.

ene når de skiter ut restene. Så du behøver ikke å være redd for at trostene skal falle omkring døde rundt barlindbuskene.

Spørsmål og svar

Hvis du lurer på noe om fuglekasser, fugleforing eller fuglenes liv, så ta kontakt med Fuglevennen. Vi i redaksjonen forsøker å gi svar og råd. Du kan også gå inn på *Spør en ornitolog* på våre hjemmesider www.fuglevennen.no

Når et spørsmål og svar fra nettsidene kan være av interesse for Fuglevennens lesere, kan det bli gjengitt her i bladet.

Hvor gammel blir lavskrika?

Foto: Roar Solheim.

Vi har en bål plass i gammel furuskog i Pasvik, og der har vi noen koselige og temmelig nærgående lavskriker. Det ble litt snakk om hvor gamle de kan bli, men liten enighet egentlig. Er dette noe Fuglevennen kan hjelpe oss med å finne ut av?

Hilsen Åge Nilsen

Høyeste kjente alder hos lavskrike er litt over 10 år. Det er samme som hos notte-skrike. Men de fleste lavskrikene blir trolig ikke så gamle, kanskje bare 3-4 år.

Linerla er her!

Fotografier s. 8-9, Roar Solheim.

Linerla utmerker seg ikke med spesielt vakker eller imponerende sang. Likevel er den ett av de viktigste og mest kjærkomne vårtegnene, som mange venter på med lengsel.

Linerla er elsket og kjent av alle, skrev ornitologen Svein Haftorn i boka *Norges fugler*. Sikkert er det at de fleste kjenner linerla der den ankommer som en av de første trekkfuglene om våren. Den vipper med den lange stjerten og spaserer lett og elegant i vegkanten eller i hagen. Fuglevennen har fått mange henvendelser angående linerle, særlig om spesielle reirplasseringer. Det er ikke uvanlig med reir i traktorer og i anleggsmaskiner. Vi har tidligere skrevet om akkurat dette. Linerler med ett ben som kommer tilbake år etter år er heller ikke uvanlig.

Linerlene søker seg ofte til litt "rotete" strukturer, hvor de kan gjemme unna reiret sitt. Denne har satt seg til på en landskapskulptur, som atpå til het "fuglereiret".

De første linerlene ankommer gjerne Norge fra vinteroppholdsstedene i begynnelsen av april. Gjenfunn av ringmerkede linerler forteller at de norske fuglene i hovedsak trekker mot sørøst, og overvintrer i Middelhavsområdet eller i Nord-Afrika. Fugler er meldt tilbake fra Israel, Egypt, Tunis, Marokko og Libya.

På gården Stenberg i Ringsaker kommune i Hedmark hadde Terje Rustad ei linerle med ett bein. Denne fuglen var svært tillitsfull, og kom tilbake til gården seks år på rad. Den hadde reir under samme takstein på et uthus. Det er 6-7 år siden akkurat denne linerla forsvant, men linerle har hekket under samme takstein siden. Kanskje det er samme familien som har holdt til under denne taksteinen i rundt 15 år? Rustad forteller også at han tidligere ringmerket fugler. En lin-

erle han merket ble kontrollert ved Svartehavet og senere samme år i Nord-Afrika.

Tord Kristian Horne i Romedal i Stange kommune forteller at han en høst opplevde at ei linerle kom inn i fjøset gjennom en lufteventil. Linerla slo seg ned i fjøset og trivdes tydelig blant kuene, der den fant nok fluer og småkryp til å overleve. Det ble en veldig kald vinter, og i løpet av vinteren kom det også en gjerdesmett inn gjennom den samme lufteventilen. Denne fuglen holdt seg i fjøset ganske kort tid før den forsvant. Linerla derimot fløy rundt i fjøset på fluejakt hele vinteren. Først i april forsvant den ut av fjøset, kanskje for å møte slektningene som kom tilbake fra Afrika! Selv om linerla på mange måter er knyttet til kulturlandskapet og har reir på hus og i steingjerder, så finnes linerla også langt fra folk. Ved vassdrag langt inne i skogen og høyt til fjells dukker linerlene opp.

Hvis du ønsker å gi linerlene en god hekkeplass kan du lage en fuglekasse. Fuglekassa bør henges opp under takskjegget på en lav bygning. Fuglene ønsker alltid et tak over reiret, men reiret må ligge åpent slik at fuglen lett kan smette ut. Fronten på en kasse bør derfor være halvåpen slik at den rugende fuglen kan kikke ut.

Linerla er ikke den letteste fuglen å få som kassehekker, så derfor må du nok lage en del slike kasser hvis du vil øke sjansene for å få linerla som kassegjest. Mange har også opplevd at en fin linerlekasse har blitt stående tom, mens linerla har foretrukket et smutthull under en takstein eller et hulrom i veggen. Det viktige er likevel at linerla kommer tilbake år etter år som en av de første, velkjente vårtegnene, og at vi tar godt imot den.

Linerle hannen (over) har skarpe grenser mellom sort strupeflekk og hodekalott, hvitt ansikt og grå rygg, mens ungfuglen (under) bare har en diffus sort flekk i brystet. Enkelte ungfugler har også noe gult i hodet.

Opplev rovfuglene på høsttrekk over Falsterbo

Hvis du vil oppleve fugletrekket på sitt mest intense, så bør du planlegge en høsttur til sydspissen av Sverige. Her ligger Falsterbo, som er fuglekikkernes nordiske ”Mekka”. Ingen andre steder i Norge eller Sverige er det mulig å oppleve så store mengder fugl på trekk som her.

Falsterbo er en landtunge som strekker seg ut mot SV fra Skåne. Alle fugler som flyr sydover, samles naturlig på eller over denne odden før de krysser Skagerrak mot Danmark eller Tyskland.

Falsterbo byr på fugleopplevelser hele året, og det er nesten bare i de kaldeste vintermånedene at det er tomt for besøkende fuglefolk. Høysesongen er høsten, med trekktopper i september og oktober. I overgangen august-september

Myrbauk er en av rovfuglartene som du kan oppleve på Falsterbo-odden.

trekker flere tusen vepsevåk ut fra Falsterbo. Siden 1992 har Skånes Ornitologiske Forening arrangert ”Vepsevåkens Dag” på denne tiden,

blant annet for å rette søkelys på ulovlig jakt på vepsevåk lenger syd i Europa. Høsten 2010 ble dette arrangementet utvidet til ”Falsterbo Bird Show”, med utstillinger, foredrag og aktiviteter en hel helg. Du finner mer informasjon om dette på nettsiden www.falsterbobirdshow.com. Falsterbo fuglestasjon har også nyttig informasjon, som du finner på www.falsterbofagelstation.se. Her legges det ut daglige nyheter om hva som observeres.

I september kommer toppen av rovfugltrekket. Da er det mulig å se flere tusen musvåk på en god dag. De beste trekkforholdene er når det blåser lett bris fra SV. Da flyr rovfuglene lavt over SV-enden av Falsterbo-odden.

I overgangen september-oktober kommer flere titalls tusen av mindre trekkfugler, med hovedvekt på ringduer og finkefugler.

Vepsevåkene ”skrer” seg opp inne i en boble med stigende varmluft.

Fotografier s 10: Gunnar Numme.

Formiddag på Ljungen

Ljungen er et stort felt med lynchhei, som holdes åpent med beitende storfe. På solrike høstdager varmes luften ekstra godt opp over Ljungen, og her er det gode muligheter for å betrakte rovfugler som sirkler seg opp i den stigende varmluften. Etter en tidlig morgen på Nabben, kan det passe å flytte seg til Ljungen ved 10-tiden på formiddagen. På en god dag samles så mange fuglefolk at det nesten er verdt opplevelsen

bare å se den store mengden fuglekikkere! Lurer du på hva du ser, er det bare å spørre. Alarmen går raskt når sjeldne arter dukker opp. For en nordmann er glente (til høyre) en godbit, mens den i Skåne er en vanlig rovfugl.

Ljungen er lett tilgjengelig også for bevegelseshemmede. Rullestol er ingen hindring på dette stedet.

Foto glente og fuglekikkere: Per-Corran Bentz.

Slik finner du Falsterbo og fuglestedene

Det er lettest å komme seg til Falsterbo med bil, blant annet for å komme seg rundt i regionen. Hvis du flyr til København eller Malmø, vil det nok lønne seg å ha leiebil videre. På selve Falsterbohalvøya kan sykkel være et godt framkomstmiddel, for det er få muligheter for å parkere hvis du skal helt ut til Nabben på SV-spissen (punkt 1 på kartet).

De beste stedene for å observere fuglene er ved Nabben (1), ved fyrhagen (2), på Ljungen (3), eller også langs kanalen (4) som skjærer gjennom Falsterbohalvøya. I vinterhalvåret ligger det ofte mange

ender og andre vannfugler i denne kanalen. Ved Ljungen er det gode parkeringsplasser for biler. Like ved ligger også en campingplass, for de som overnatter i telt eller campingbil.

Foto: Gunnar Nymme.

En voksen spurvehawk bann flyr tett over vegetasjonen på Nabben.

Møt morgenen på Nabben

En morgentur til Nabben er en stor opplevelse. Du bør stå opp og gå ut mens det ennå er skumt, da får du

med deg de første spurvehaukene som fyker lavt over vegetasjonen. Utenfor Nabben ligger en lang, smal

sandøy som heter Måklappen. Den er et naturreservat med ferdselsforbud. Her finner du vadefugler, ender, giess, svaner, terner og andre måkefugler. For en nordmann er avosettene kanskje de mest spesielle fuglene. Likeledes er både dvergtterne og splitterne (bildet under) regelmessige arter her. De er begge svært sjeldne å se i Norge. På Nabben kan du bli godt kjent med dem.

Foto: Roar Solheim.

Splitternene har sort nebb og gul nebbspiss.

Foto: Roar Solheim.

Her lærer du våkene å kjenne

Det tar tid å bli kjent med de ulike rovfuglartene, og det er ikke alltid lett å kjenne dem igjen når de sverer høyt oppe i lufta. På Falsterbo har du de beste mulighetene til å bli kjent med de forskjellige artene. Her kan du se mange individer av samme art i løpet av en dag, og flere ulike arter i løpet av kort tid. Da er det lettere å merke seg og huske forskjellene på dem. Selv erfarne fuglefolk kan ha vanskeligheter med å skille mellom fjellvåk og musvåk, når fuglen er langt unna eller observeres i sterkt motlys.

Vil du oppleve Falsterbo?
Se reiseannonse på side 23.

Foto: Roar Solheim.

Foto: Per-Göran Benz.

Foto: Roar Solheim.

Mens fjellvåk (over) og musvåk (over til høyre) har ganske lik profil, har vepsevåken (til høyre) lengere stert og litt smalere vinger. Den kan ligne mer på en kongeørn i profil enn en av de andre våkeartene.

Foto: Sølvs barnehage

Fugler for folk flest er tittelen på en flott fuglebok på over 300 sider som kom ut i 2010. Forfatteren er Bjørn Øfstaas, bosatt i Gjesdal på Jæren. Det spesielle med denne fugleboka er at den er skrevet etter at forfatteren ble rammet av sykdommen ALS. Det er en nervesykdom som minner om MS (Multippel Sklerose), og som har ført til at Bjørn i dag må ha en del hjelp, bruker rullestol og ikke lenger kan snakke.

Fuglevennens fokus i dette intervjuet er hva fuglene kan bety for oss i forskjellige livssituasjoner og faser. Bjørn har stilt mange av sine fuglebilder til disposisjon for Fuglevennen, og han har svart på våre spørsmål via e-post.

Hvor fikk du fugleinteressen fra?

Jeg er født og oppvokst på Bøverbru i Vestre Toten kommune. Jeg bodde 10 av mine barneår på gården Rud, i nær kontakt med dyr og natur.

Oppveksten der har preget meg. Jeg har nok fått mye av fugleinteressen min fra mor. Hun var spesielt glad i dyr, men også alt ellers i naturen. I min ungdom arbeidet jeg flere år med skogsarbeid, ofte alene, helt uten annet selskap enn fugler og dyr. Det har nok også satt sine spor. Jeg begynte etter hvert på lærerskolen på Hamar. Det var da fugleinteressen tok av for alvor. Jeg kjøpte mitt første speilreflekskamera og begynte å fotografere fugler.

Er det noen opplevelser som har betydd mye for deg, eller fuglearter du er spesielt opptatt av?

Jeg er nok mest fascinert av ugler. På Toten stiftet jeg bekjentskap med spurveugle og hornugle, men ble spesielt glad i perleugla. Jeg hadde flere i kassene mine. Det aller første møtet, da jeg stammeklatret opp til et hull i ei osp og stirret inn i et par gule øyne, glemmer jeg aldri. Her i Gjesdal har jeg sittet i viltneimnda og fått inn mange kattugler til pleie. Jeg har alltid hatt engasjement for å vise elevene noe av det de har rett rundt seg. En kald vinter hadde jeg en skadet sidensvans. Om dagen fløy den fritt omkring i klasserommet, men helgene tilbrakte den hjemme hos meg.

Da jeg fikk diagnosen ALS i 2005, måtte jeg slutte i jobben min som lærer og rådgiver i ungdomsskolen. Der hadde jeg arbeidet i 40 år. Vi trodde det snart var slutt på livet mitt. I denne situasjonen var det jeg fikk jeg en telefon. Det viste seg å være fra en som hadde funnet en hubro. Jeg tok hubroen i pleie og reiste rundt og viste den fram for elevene i kommunen. Rundt 1000 unger fikk se den på nært hold. Jeg ble veldig glad i den. Den var så tillitsfull og fin å jobbe med. Jeg plasserte den på en stolrygg. Der satt den helt rolig og svelget hele mus mens elevene så på. Den lot meg tålmodig vise alt fra lengden på vingene til ørene som var gjemt bak ansiktsfjærene. Villig dreide den på hodet og fulgte meg med øynene når jeg beveget meg rundt den. Den ga meg der og da noe annet å tenke på enn sykdom og død. Det var et stort øyeblikk da vi slapp den og så at den kunne fly. Samtidig var det også litt trist.

Er det noe eller noen du kan peke på som har stimulert fugleinteressen?

Elevene mine har inspirert meg. De har fortalt om observasjoner de har

Foto: Lena Fjeldheim

gjort. To av fotografene i boka ble jeg først kjent med etter at jeg ble syk og mistet stemmen. Dette vennskapet gjorde bokplanen mulig. De har aldri hørt meg snakke, og alt jeg vil formidle, må skrives. De bor her i nærheten, holder meg oppdatert og gjør at fugleinteressen min lever.

Hvordan får du ellers dyrket fugleinteressen i din livssituasjon?

Vi fører fuglene året rundt, og kona mi, Ingeborg, er daglig ute med mat. Rett utenfor kjøkkenvinduet har vi en foringsplass. Ofte spiser vi frokost til akkompagnement av svarttrøstens klukking der ute. Jeg har skrevet om stillitsen i boka under tittelen: "Naturopplevelser fra et kjøkkenvindu". Det går godt an å bevare kontakten med fuglene selv om en er blitt ufør.

Jeg kan ikke gå, men har en elektrisk scooter som jeg fortsatt klarer å bruke når det er varmt nok i været. Ellers kjører vi rundt med bil. Ingeborg er blitt god på fuglearter, og ofte kommer hun hjem fra turer og forteller entusiastisk hva hun

har sett. Å være syk betyr ikke nødvendigvis at en ikke kan være aktiv. Det gjelder bare ikke å se seg blind på begrensningene, men heller fokusere på mulighetene.

Har du noen gode råd til andre i din livssituasjon for å få gode fugleopplevelser?

Alle kan mate fugler eller oppsøke en god biotop, kanskje med litt hjelp. Fuglekasser kan også være en god måte å studere fugler på. Det er viktig med et godt nettverk. Mange vil hjelpe til hvis de får lov. Aldri har jeg møtt så mye godhet, fått så mye hjelp og følt så mye omsorg som etter at jeg ble syk.

Hva er målet med boka du har skrevet?

Målet var å lage en annerledes fuglebok. Jeg ville at boka skulle handle om mer enn fugler, og jeg har forsøkt å pirre leselysten med litt annerledes overskrifter. Underveis lurer jeg også inn artskunnskap. Det har alltid vært min kjepphest, og artskunnskap er helt nødvendig om du skal finne ut hva du ser. Det gjør naturopplevelsen mye rikere. Teksten skal også gi noe til ettertanke.

Hagefugltellingen 2012

Under årets hagefugltelling ble det notert hele 275.780 fugler i til sammen 4.874 hager. Vi regner med at det deltok rundt 12.000 personer i årets telling. Norsk Ornitologisk Forening retter derfor en stor takk til alle dere som var med på å telle fugler.

Bestandene bygger seg opp igjen

Vintrene 2009/10 og 2010/11 var snørike og kalde i Norge, og bestandene av mange fuglearter ble redusert etter sprengkulda. Årets vinter har vært mildere, og antall individer per hage er i ferd med å ta seg litt opp i forhold til fjoråret. Med 56,5 individer per hage har det vært en økning på 3,8 % i forhold til i fjor. Det er imidlertid et lite stykke fram til toppåret 2009, da det ble registrert 60,3 individer per hage. En ny mild vinter vil nok bety mye for at vi skal kunne få se slike tall igjen.

Kjøttmeis vanligst - som vanlig

Kjøttmeis er som vanlig den desidert vanligste fuglen i norske hager om vinteren. Blåmeis kommer like tydelig på andre plass, mens skjære er tilsvarende suveren på tredje plassen. Etter disse tre er det tettere, og større variasjon mellom årene. I år snek svarttrost seg opp på en fjerdeplass på den nasjonale oversikten. Det første tallet i tabellen forteller i hvor mange prosent av de deltagende hagene arten ble påtruffet. Tallet i parentes er prosenten for denne arten i januar 2011. Det neste tallet er nøyaktig hvor mange hager arten ble registrert i, og det siste tallet er antall individer registrert i løpet av tellingen.

Svarttrosten gjorde seg mer bemerket i 2012 enn tidligere.

Fotografert side 16-17: Roar Solheim.

Tolv på topp i 2012

Kjøttmeis	95%	(96)	4638	48059
Blåmeis	82%	(83)	4033	2630
Skjære	69%	(66)	393	14523
Svarttrost	46%	(40)	2275	8285
Grønnfink	44%	(50)	2160	32964
Dompap	43%	(54)	2142	18224
Spettmeis	37%	(38)	1824	4064
Gulspurv	36%	(36)	1760	2321
Gråspurv	33%	(35)	1631	21392
Rødstrupe	32%	(27)	1608	2554
Pilfink	31%	(29)	1544	18628
Kråke	31%	(30)	1534	9110

Problemer for grønnfinken?

Mange rapporterte om lite grønnfink på fôringsplassene sine før årets hagefugltelling. Arten har blitt rammet av sykdom de senere årene, noe som også kan være årsaken til den relativt magre forekomsten under hagefugltellingen i år. Med en oppreden på bare 44 %, ble 2012 det dårligste året for grønnfink siden oppstarten i 2008.

Pilfinken øker

Pilfink har økt sin oppreden i norske hager hvert år som hagefugltellingen har blitt gjennomført, og det er bare et tidsspørsmål før den blir registrert i flere hager enn gråspurv- en. Fortsetter det slik kan pilfink bli en av de aller vanligste hagefuglartene i årene som kommer. Som en kuriositet kan vi nevne at i Danmark er pilfink den desidert vanligste fuglebrettarten. Når det gjelder den nære slektningen gråspurv, så ser det ikke like positivt ut.

Hvor er gråsisikene?

Det ble registrert bare 4.314 gråsisik på kun 11 % av foringsplassene i år, mot mer enn 20.000 i fjor. Gråsisikene er avhengig av gode frøsettinger i skogen, spesielt på bjørk. I år er det tydeligvis lite frø å finne, og sisikflokkene befinner seg sikkert andre steder i Skandinavia eller Øst-Europa denne vinteren. Dompapen derimot er fortsatt hos oss i store antall. Det ble registrert mer enn 18.000, men det var en nedgang fra fjorårets rekordår.

Mye svarttrost

Svarttrosten kom på fjerdeplass på listene, og den er en svært vanlig fugl på foringsplasser på Vestlandet og i våre sørligste fylker. Det var også mye rødstrupe og stær i de samme

Pilfinken øker stadig. Snart er den vanligere enn gråspurven.

områdene. Dette er arter som overvintre i ganske store antall når det er mye barmark å finne, som det ofte er på Sørvestlandet. Høsten 2011 var i så måte snøbar over mye av Sørlandskysten, og snøen la seg først omkring 20. januar.

Nord-Trøndelag med årets sjeldneste

Når nesten 5.000 hager skal telles og 12.000 par øyne følger med, så vil også en del sjeldne fugler bli oppdaget. Den største sensasjonen

under årets hagefugltelling var en mongolturteldue som ble sett i Verdal kommune i Nord-Trøndelag.

En av rapportørene hadde et uvanlig spørsmål, i det vedkommende lurte på om havørn skulle regnes med som "hage" fugl? Den var ikke mer enn 10 meter unna, og ble sett fra hagen, så også denne måtte telles. Men noen "brettgjest" ble den neppe.

Les mer om hagefugltellingen på www.fuglevennen.no og www.birdlife.no

Bli med og marker Fuglenes Dag den 3. juni!

Første helga i juni vil det bli flere arrangementer rundt omkring i landet i forbindelse med *Fuglenes Dag*. Det blir tredje år på rad at dette gjennomføres. Her oppfordrer Norsk Ornitologisk Forening sine fylkesavdelinger og lokallag og andre interesserte foreninger og privatpersoner til å lage arrangementer. Det kan være en fugletur, en stand ved en fuglelokalitet eller en eller annen aktivitet til å fremme fugle- og naturinteressen blant folk. De som måtte ha planer om arrangement og ideer rundt dette, kan henvende seg til NOFs sekretariat for informasjon og brosjyremateriell.

Kongeørnene som fikk nye vingefjær!

Helge Grønlien (over) har lang erfaring i å håndtere skadde fugler. Han behandler kongeørna både med forsiktighet og respekt, både av hensyn til fuglen, men også for å unngå skader selv. Under til venstre har kongeørna fra 2011 fått kuttet av de ødelagte vingefjærene, og er klar for påliming av nye. Under til høyre er de nye fjærene med bambuspinnene som holder dem på plass. Bambus brukes på grunn av seige fibre.

Kongeørner møter mange farer og utfordringer. En av dem treffer de langs norske jernbanelinjer, når de lander for å forsyne seg av skrottene etter ihjelkjørte hjortedyr. Enkelte steder blir mange elger truffet av toget, og kadaverne er et gratis festmåltid for en vintersulten kongeørn. Selv om et elgkadaver ligger ved siden av jernbanesporet, så blir som regel ørnene skremt når et tog passerer. Har ørna spist seg mett, kan den ha store vanskeligheter med å komme seg på vingene og vinne høyde. Da hender det at ørna selv får et ublidt møte med toget.

To ganger har Helge Grønlien i Oppland fått inn slike togskadde kongeørner. Den første ble påkjørt på Rørosbanen 13. desember 2008, og fikk flenget opp huden på ryggen. Etter behandling og pleie hos Helge, grodde såret sammen igjen, og ørna kom til hektene. Verre var det med håndsvingfjærene på høyre vinge. De var knekt alle sammen, så ørna kunne ikke lenger fly.

Redningen ble en ødelagt, utstoppet kongeørn som Roar Solheim ved Agder naturmuseum i Kristiansand hadde plukket vingefjærene av. Ved hjelp av skarp kniv, saks, bambusplinter og araldit-lim ble en uvanlig redningsaksjon satt i gang. Den 9. januar 2009 ble ørna tatt i behandling. Mens Helge Grønlien forsiktig fikk tak over fuglens rygg og holdt den fast, kuttet Roar Solheim av de 7 ytterste, ødelagte vingefjærene i fjærskafet innenfor bruddskadene. Deretter ble de løse fjærene kuttet til passende lengde, og bambuspin-

nene spikket til og limt på plass. Etter at pinnene var tørket fast i erstatningsfjærene, ble de limt inn i de gjenstående, hule fjærskaftene på den levende kongeørna. Deretter ble fuglen rolig sluppet tilbake i sitt hvilerom, slik at den holdt vingene i ro til limet var skikkelig tørt. Fire dager senere ble kongeørna fraktet dit den ble funnet, og sluppet ut. Etter en litt ustø start fikk den raskt luft under vingene og fløy som tidligere. Hele operasjonen ble filmet av NRK og vist som innslag i ”Ut i Naturen” på TV.

Fuglens vingefjær består av samme stoff som våre negler. Selve fjæra er altså dødt materiale når den er ferdig utvokst. Derfor kan en fjær skjøtes, på samme måte som vi kan lime på kunstige negler eller forlenget hår på oss selv.

Den 15. mars 2011 ble en ny kongeørn funnet langs jernbaneskinnene, denne gangen mellom Eina og Raufoss. Desverre hadde også denne fuglen fått ødelagt håndsvingfjærene på høyre vinge, så nå var det ikke lenger hjelp å hente fra den utstoppede fuglen. Redningen kom fra Bjørn Aksel Bjerke ved Zoologisk Museum på Tøyen. Han hadde fjær fra en annen vraket, utstoppet kongeørn, og dermed var det duket for ny redningsaksjon. En uke etter funnet ble kongeørna lagt på ”operasjonsbordet”, og med erfaring fra forrige fugl gikk det smertefritt å lappe sammen en ny ørnevinge. Den 6. april kunne kongeørna slippes nær funnstedet, og også denne fuglen fløy utmerket.

Takket være at to ødelagte, utstoppede ørner ble demontert og tatt hånd om av kyndige fagfolk, kunne to levende kongeørner bringes tilbake til en normal tilværelse. Forhåpentligvis flyr de ennå, og kanskje fremdeles med noen ”lånte fjær”.

Vingen med ødelagte (over) og nye (under) vingefjær på kongeørna fra 2008/2009.

Kongeørna fra 2011 (under), med nye vingefjær limt på plass på høyre vinge.

Mine natursider er sidene hvor du kan fortelle om dine opplevelser med fugler og andre dyr, sende inn tegninger, bilder, kommentarer og annet. Send inn til *Fuglevennen*.

Slagugler på vandring

Foto: Knut Solberg

Den 28. februar fikk Knut Solberg sitt livs overraskelse, i det han fikk øye på ei slagugle ved Veggli i Buskerud. Han trodde knapt sine egne øyne, for slagugla blir svært sjeldent sett særlig langt vekk fra områder hvor den hekker. Nærmeste kjente hekkeplass er i Hedmark, øst for Glomma, så denne fuglen var langt vest for artens kjente forekomster. Den holdt seg ved noen enger i nesten to uker, tydeligvis tiltrukket av mus. Denne observasjonen er nok et resultat av at slaguglene hadde et svært godt hekkeår i Hedmark i 2011.

Også i Hedmark har det vært flere meldinger om slagugleobservasjoner enn vanlig denne vinteren. Til og med inne i Hamar by dukket en slagugle opp midt i november. Der ble den fotografert etter å ha sikret seg en skjære som måltid.

Mine natursider

Ugle fløy mot vindu gjentatte ganger

I slutten av 2010 flyttet jeg inn i egen leilighet i et borettslag rett utenfor Arendal by. Leiligheten ligger nedest, med veranda og et lite stykke ned til bakken.

Jeg har et stort stuevindu som dekker over halve veggen. Da jeg fjernet gardinene p.g.a. oppussing, fikk jeg besøk av en ugle som krasjet i vinduet etter at det hadde blitt mørkt. Jeg så den også sittende i trærne på kvelden og bare kikke mot leiligheten min.

Totalt hadde den etter et par måneder krasjet opp mot 5-8 ganger. En kveld i begynnelsen av februar 2011 krasjet den to ganger etter hverandre, før den landet på bunnen av verandaen. Den fløy da jeg åpnet verandadøra for å se etter den.

Det er hyggelig med uglebesøk, men jeg er usikker på om dette er godt for den, da det smeller godt når den

treffer vinduet. En gang stoppa den heldigvis opp og flaksa litt foran vinduet før den fløy sin vei.

Jeg lurer på hvorfor den krasjer i vinduet mitt? Den gjør det bare på min leilighet og det kan gå uker mellom hvert krasj. Jeg har noe småting som speiler, og ett stuelys som speiler, har det noe å si?

Bente Synnøve Bratteberget

Dette var en veldig spesiell historie, for ugler pleier ikke å fly gjentatte ganger mot samme rute. Det hender de kolliderer med vinduer, men da skjer det bare den ene gangen. Denne fuglen børes ut til å oppføre seg slik en spurvefugl kan gjøre når den forsøker å jage vekk en rival som den ser i sitt speilbilde. Jeg mistenker heller at det er noe som beveger seg i vinduet slik at ugla tror den angriper noe spiselig. Sjekk dette dersom disse kollisjonene gjentar seg. Trolig dreier det seg om en kattugle.

Noen ganger kan fugl etterlate avtrykk på et vindu ved en kollisjon. Dette avtrykket sto på et vindu på en bygård, men det er usikkert om det er etter en ugle eller due.

Foto: Martin Nilsen

Kaiene hekker i skorsteinen

På gården Stubberud på Røyse, Hole i Buskerud, har kaiene i flere år valgt en spesiell hekkeplass. Ved siden av bolighuset står et gammelt bryggerhus. Her fant kaiene ut at pipa var et fristende reirsted. Huseier Rune Helgeland oppdaget for flere år siden at det lå kvister nede i bunnen av pipa. Her er det en feieluke, og han plukket stadig ut kvister som

han trodde skjærene slapp ned gjennom pipa. For et par år siden ble han imidlertid klar over at det var et kaiepar som sto bak kvistsamlingen. Da Fuglevennen var på besøk i mai 2010, var det store kaieunger i reiret. I vår er kaiene på nytt på plass, og forhåpentligvis får de fram et vellykket ungekull også dette året.

Kan silandfar passe ungene sine?

Jill (11) har sendt inn denne tegningen, og lurer samtidig på om silandhannen kan passe på ungene, slik at hunnen får en pause?

Det kan han nok ikke, for hos de fleste endene er hunnen alene om å fostre opp ungene. Bare hos gravand, og gjess og svaner, er begge foreldre sammen om å passe på ungene.

Rune Helgeland viser fram skorsteinsluka der kaiene har ungene sine.

Fotografert: Roar Solheim.

Kaier kan ofte bygge kvistreir i den øvre delen av en skorstein. Da kiler de kvistene fast nede i pipa, slik at selve reiret ligger like under pipetoppen. Slike reir kan være problematiske hvis de ligger i ei pipe hvor det fyres i vinterhalvåret. Kaiereiret på Røyse skiller seg fra de vanlige skorsteinsreirene ved at kaiene la reiret helt i bunnen av pipa. Det betyr at de har minst 3 meter med skorstein å klatre eller flakse seg opp gjennom på vei til og fra reiret. Hittil ser det ikke ut til at dette har avskrekket kaiene fra å komme tilbake. Skorsteinen er trolig så trygg mot andre egg- og ungespisende dyr at kaiene velger den som reirplass år etter år.

Dyretegneren Viggo Ree fotograferte kaieungene inne i bunnen av skorsteinen.

Plysfugler med "ekte" sang

Populære i skole og barnehage

Våre søte fugler i plysj er ikke bare naturtro og gjenkjennlige. De låter også som originalene! Plysfuglene synger når du klemmer på dem, og låten du hører er "ekte" opptak fra naturen. Dette er gaven som kan lære barn å gjenkjenne sangen til våre mest kjære sangfugler. Fuglene er ca 15cm lange. Vi kan tilby mer enn 40 ulike arter.

De mest populære fuglene er:

Pris **kr.79** pr. stk.
3 stk **kr.200** + frakt

Svartrost, kjøttmeis, bokfink, dompap, blåmeis, gråspurv, gjøk og rødstrupe

Med våren kommer fuglesangen

Vi har stort utvalg av CD'er for deg som vil lære!

Fuglesang - Bok med integrert fuglesang

Denne boken har en integrert lyd-avspiller som gjør det mulig å høre fuglen samtidig som man leser om den og ser den på bildet. Teksten og lydopptakene forteller om 150 av Norges mest karakteristiske fugler.

På siden har boka taster og høytaler.

Nyskapende lydbok

Pris **kr. 399**

Sangfugler - lærerik fuglesang CD

Her kan du få veiledning til å lære deg sangen til norske fugler. På CD'en er det lest inn tips og kommentarer til hvordan du skal kjenne igjen sangen til våre vanligste arter. 48 vanlige arter. 2 spor pr. art, ett med forklarende tale og ett uten.

God lyd - 48 vanlige arter

Pris **kr. 298**

Edderdun fra nord - Ny ærfuglbok fra NOF

Denne nye boken forfattet av Jon Suul omhandler den urgamle tradisjonen omkring edderdun, det biologiske, kulturhistoriske og juridiske grunnlaget for egg- og dunvær, men forteller også om utnyttelse av andre sjøfugler enn ærfuglen.

Omhandler hele området hvor duntradisjon har foregått.

Inntekten fra boken går bl.a. til arbeidet med ærfugl og andre sjøfugl i NOFs regi.

Pris **kr. 300**

Bli kjent med fuglene

NOFs egen lydbok med CD

Boka presenterer 25 av Norges vanligste arter med vakre akvareller. Lyd på CD vedlagt. Av våre fuglesang produkter er dette det enkleste, beregnet først og fremst på barn og mindre erfarne fuglevenner.

Pris **kr. 220**

Følg med på livet i din egen fuglekasse!

Ferdigmonterte sett med fuglekasse og kamera til å plugge rett i din egen skjerm

Spennende til bruk i skole og barnehage!

Våre fuglekasse-kamera-kit inneholder alt du trenger for å følge med hva som skjer i dine egne fuglekasser, slik som reirbygging, egglegging, ruging, klekking og ungemating. Vi tilbyr en rekke forskjellige sett, klare til bruk. Mest solgt er fuglekasse med farge kamera med HR oppløsning og lyd. 30m kabel følger med - rett til å plugge i TV'n. Kameraet har IR-lys, som gjør at du kan se hva som skjer om natten. Ellers kan du få både PC tilkobling og trådløs overføring som tilleggsutstyr, eller du kan få "løse" kamerakit separat om du har egen kasse.

NYHET - Kamera med fuglemater og fuglekasse
Kombisett med flyttbart kamera fra mater til kasse.

Kit m/fargekamera, mater og fuglekasse **kr. 1.650**

Fuglemater med kamera **kr. 1.190**

Priser for fuglekasse HD kamera-kit m/IR og tilkobling til TV.
m/svarthvitt kamera **kr. 1.190**
m/farge kamera **kr. 1.490**
PC-tilkobling tillegg **+ kr. 390**
Tillegg for trådløst **+ kr. 1.480**

T-skjorter fra Harlequin

Nå kan vi igjen tilby flere av de gamle populære motivene på T-skjortene fra Harlequin i tillegg til den nye flotte skjorten med kaie-motiv.

Bomullskjorter av høy kvalitet (190g/m²) og matchende farger, gjerne på batiquefarget bunn.

1. Tre jegere (rovfugler)
Brun eller Slate
str 6 - 14år **kr. 178**
S-XXL **kr. 198**
2. Royal Flight
S-XXL **kr. 198**
3. Kaie - NY
S-XXL **kr. 198**

Se mange flere motiver med ulv og andre rovdyr på våre nettsider!

Fuglekasser av tre

Trivsel og færre insekter i hagen!

Ønsker du ikke å bruke tid på å snekre fuglekasser selv, kan du kjøpe dem fra oss. Vi fører fire størrelser opp til dimensjonene som kattugle og kvinand krever. Kassene er oljebehandlet og har solide tykke bord. De kan males for dem som ønsker det. Vi selger også løse beslag til å verne om inngangshullet.

At kassene er solide, medfører at de blir tunge. Med de temmelig stive transportkostnadene (posten) blir frakten desverre betydelig. Om du bestiller mer enn én kasse blir fraktkost en del redusert pr. kasse.

- 32 mm hull for fluesnapper og meiser. **kr. 130**
50 mm hull for stær. **kr. 150**
80 mm hull for kaie/perleugle. **kr. 350**
110 mm hull for kattugle/kvinand. **kr. 400**
Løse beslag av metall til inngangshull **kr.20** pr stk (10 for **kr100**)

Solide kasser i betongtre

Kassene fra Schwegler som er laget av treetilblandet betong, tåler angrep fra hakkespett og lignende mye bedre enn våre vanlige trekasser, og har betydelig lengre levetid, og derfor ikke så kostbare, selv om prisen er høyere. Kassene passer fint i hage og bymiljøer, og er meget enkle å henge opp. Schwegler leverer i tillegg en rekke andre spesialkasser for svaler, tårnseiler, flaggermus m.m. Ta evt. kontakt for tilbud.

- 32 mm hull for fluesnapper og meiser **kr. 275**
50 mm hull for stær **kr. 350**
Dobbelthull (spurvekasse) **kr. 395**
Låvesvalereir (skål) **kr. 220**
Taksvalereir (dobbel) **kr. 350**

Bestselgere fra Nikon

Nikon Spotting scope - Spar kr 1.000

Robust teleskop for fuglekikking, felt- og terrassebruk. Gummiarmert og vannrett med moderne okularer gir skarpt bilde og høy synskomfort.

Nikon Spotting scope 65 RAIII WP (anbefalt 5.275)
Teleskopsett med 30x okular og stativ. **Nå kr. 4.275**

Nikon Monarch - God fuglekikkert

Nikon Monarch har vært vår kikkert bestselger i flere år. Ønsker du deg en allround fuglekikkert med god optikk som du kan bruke fra stuen eller på tur er Monarch et godt alternativ. Kikkerten er gummiarmert, vann- og duggtett, god bildekontrast, lav vekt og har fornuftig pris.

Monarch 8x42 **Nå kr. 2.569**
Monarch 10x42 **Nå kr. 3.190**

Vi har stort utvalg av kikkerter og teleskop i alle prisklasser!

Fuglekasser og fugleføring - NY BOK

Det følger mye glede med å ha noen fuglekasser hengende i nærmiljøet, enten det er på hytta eller i barnehagen. I denne boka blir du presentert for de vanligste gjestene i fuglekassene og på fuglebrettet, og du får vite hvordan du skal gå frem for å hjelpe dem med gode boliger og riktig føring.

Pris **kr. 279**

Opplev fugletrekket på Falsterbo 4.-7. oktober 2012

Rundt 500 millioner fugler passerer Sør-Sverige hver høst, og svært mange velger Falsterbo som siste utpost. Ikke noe annet sted i Nord-Europa er konsentrasjonen av trekkende rovfugl så høy, og det er ikke uvanlig å kunne telle hundrevis eller mer enn tusen rovfugler på en eneste formiddag. Pris kr 4.490,- inkl. reise, kost, losji, foredrag og guider
Informasjon/bestilling: naturogfrid.no/20127/NoF_Travel
Turleder Håkan Billing nås på telefon 90 06 03 89.

